జీవధార

ఎండ ఫెళ్ళున పేల్చేస్తోంది. పందిగుట్టమీద పాకల్లో అలికిడి దాదాపు లేదనే చెప్పాలి. అలికిడంతా మునిసిపల్ కొళాయి దగ్గర మూగింది. హోరుమని వీచే సముద్రపు గాలి – దానిమీద ఆడవాళ్ళ రొదగాని, ఎండగాని తెలియడం లేదు.

రోజూ పగలు పదిగంటల తరువాత ఓ గంటా గంటన్నర సేపు ఆ కొళాయి తెరుస్తారు. ఆ కొంచెం సేపట్లోనే ఆ పాకల వాళ్ళందరూ నీళ్ళు పట్టుకోవాలి. మొదటి పావుగంటా "అవునే కోడూరోళ్ళ కోడలా! నువు ముందొచ్చినావ్. నువు పట్టీసుకోయే" అనేటంత మంచిగా వుంటారు.

కొంతసేపు పోయాక "పాపమ్మా! అది ముందొచ్చినాదా, నాను ముందొచ్చి నానా?" అంటూ రీజన్లొస్తాయి. ధార సన్నమయే కొద్దీ "మరైతే కానా! ఏం? నిన్న మీ సెల్లెలు మాకన్న యెనకొచ్చి మాకన్నా ముందర పట్టేసుకోలేదా?" అంటూ బిందెలూ కుండలూ తోసుకోడానికొస్తుంది.

చివర చివర తిట్లు, శాపనార్థాలు, ప్రమాణాలు, ప్రతిజ్ఞలతో హోరెత్తి పోతుంది.

ఒకో అప్పుడు లారీ లొస్తాయి. పోలీసులు దిగుతారు. జెయిళ్ళూ, బెయిళ్ళూ గడిచి, కథ కోర్టుల్దాకా పోతుంది.

ఆవేళ అప్పుడే కొళాయి తెరిచేరు. ఆ కొళాయి, వాడల్లా విడిచి, వాడను ఒరుసుకుంటూ ఎత్తునపోయే రోడ్డు మీదుంది. రోడ్డుకి అటు పక్క దిబ్బ, యిటు దిగువగా గుట్టవార గోతిలో పాకలు. దాదాపు యాభై అరవై పాకలకు అది ఒక్కటే కొళాయి.

ఆ పబ్లిక్ కొళాయి కట్టేస్తే ఆ రోడ్డున యింకొక్కటే కొళాయుంది. అది రోడ్డుకి రెండోవేపున అక్కడికి ఫర్లాంగు దూరంలో యం.పి.రావుగారి బంగళాలో వుంది.

పచ్చగా పెరిగే తోట. దాని మధ్య కళ్ళకు చల్లగా కనిపించే బంగళా. దానికి వెనకా, పక్కలా, ఏ వంక చూసినా అరమైలు వరకూ ఆ దిబ్బమీద ఇంకో యిల్లు లేదు. బంగళాకి పడమటి పక్కగా తోటలో పన్సచెట్టు నీడ నుంది కొళాయి. లైను తెరుచుకున్నంతసేపూ రావుగారి కొళాయి పడుతూనే వుంటుంది. టాంకులోకి నీళ్ళు పంపు చేయాలంటే కుండీలోకి పడతారు. లేనప్పుడు నీళ్ళు అలాగ పోతూనే ఉంటాయి. తోటలో చెట్లన్నిటికీ లోతుగా పాదులుంటాయి.

"నరసింహులూ నీళ్ళొచ్చేయి కుండీ నింపు" లోపల్నించి ఎవరో అరిచారు.

ముసలిమాలీ ఒకడు పెరట్లోంచి కొళాయి దగ్గర కొచ్చేడు. దానికి రెండు మూతులు, కుండీవంక కొళాయి విప్పి బయటిది కట్టేసేడు.

"ఇప్పుడే కసింత టీ తాగొస్తానమ్మా!–" గేటుకో, వీధి తలుపుకో చెప్పుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడతను.

రోడ్డుమీది పబ్లిక్ కొళాయి – గొట్టం నిండుగా – ఝాకొట్టి కురిసే జీవధార. వడి క్రమంగా తగ్గుతోంది. బోర్లించిన కుండలూ, బిందెలూ దబ దబ తిరగబడుతున్నాయి. క్యూలో ఆడవాళ్ళు ధారలో ఒక్క చినుక్కూడా పైన పడకుండా పట్టేసు కుంటున్నారు.

"ఔనే అమ్మాజీ సంవుద్రాలు వదిల్నాదే?" అంది ఓ ఆడపిల్ల.

అలవికాని బిందె చేతపట్టుకొని వస్తున్న అమ్మాజీకి పదిహేడేళ్ళుంటాయి. పదిహేను పద్ధానుగేళ్ళ పిల్లలా, రెండు జడలతో, టికరగా కనిపిస్తుంది.

ఎదురుగా – కడవలు, బిందెలు! బోర్లించిన యాభై అరవై కడవలు కనిపించగానే ఆ పిల్ల గుండెలు దడదడ లాడేయి. అప్పటి దిగుల్లో ఆ పిల్లకు సత్యవతి పొడిచిన ఎత్తిపొడుపు చర్మానికైనా తాకలేదు.

"ఇయ్యేళ్ళ కూడా మొన్నట్లాగ నీళ్ళ సుక్కలు లేకుండా సేసినావో నీ తోలు ఒలిసేడం ఎలాగా తప్పదు సరిగదా, నిన్నింక ఎప్పటికీ ఇంటికాడ వుణ్నియ్యను" అంది తల్లి. ఆ మాటలు జ్ఞాపకాని కొస్తే ఆమ్మాజీకి గుండె దడ పెరిగిపోతోంది.

అమ్మాజీ తల్లి రోజల్లా బయటే వుంటుంది. ఆవిడికి ఆడపిల్లల మెస్సులో పని. తండ్రి ఇళ్ళు కట్టేచోట వడ్రంగి. వాళ్ళిద్దరూ ఉదయం వెళ్తే రాత్రి తిరిగి వస్తారు.

ఇంటిదగ్గర అమ్మాజీ కాక ఆమె పెద్ద మేనత్తా, అమ్మాజీ యీడుదే ఆ పెద్ద మేనత్త కూతురూ వుంటారు. ఈ ముగ్గురూ ఉమ్మడిని రెండు తట్టల కేరేజీలు మోస్తూ ఇల్లు నడుపుతారు.

కేరేజీలు మోసేవాళ్ళు ఉదయం తొమ్మిది గంటలకు బయల్దేరుతారు. ఇంటిపనీ, కేరేజీ మోత, వంతులవారీ సాగుతుంది. వారానికి ఓ రెండు రోజులు అమ్మాజీ, ఇంకో రెండురోజులు వాళ్ళ మేనత్తా, మరింకో రెండు రోజులు ఆ మేనత్త కూతురూ – ఇంటిదగ్గర ఇంటిపనీ, చిన్నపిల్లల సంరక్షణా చూస్తారు. ఒకళ్ళు ఇంటి దగ్గరుంటే తక్కిన యిద్దరూ కేరేజీలకిపోతారు.

ఆరోజు వంతు గురించి మేనత్త కూతురుకీ, అమ్మాజీకీ పేచీ వచ్చింది. ఆ పేచీ తీరుస్తూనే, ఉదయం ఆవిధంగా వాళ్లమ్మ హెచ్చరించింది.

నీళ్ళు దొరకలేదంటే అన్నంత పనీ జరగకపోవచ్చు. కానీ తిట్లూ శాపనార్థాలకి తోడుగా మేనత్త కూతురు పొటుకు మాటలు మొయ్యిడం కష్టం. అమ్మాజీకి ఈ బెంగతో మతిపోయినంత అయ్యింది.

"బాప్పా! బాప్పా!" అప్పుడే కుండ నెత్తికెత్తుకొని వస్తున్న ఓ నలభై యేళ్ళ పర్వతాకారానికి బిందె చూపుతూ, పేదమొహం పెట్టింది అమ్మాజీ –లోపల లాభం లేదు అనుకుంటూనే ఉంది.

"ఓల్నారాజో! యే ఊరుసుట్టరికంవే కోళ్లా?యే కొడుకు తెచ్చినాడు" అంది ఆ మనిషి.

ఏక వరసని మూడు కుండల నీళ్ళు పట్టుకుందేమో – ఆమెకు ఒళ్ళూ పయీ తెలియడంలేదు. ఆమెగారి సరసానికి చుట్టూ ఉన్నవాళ్ళు కొందరు నవ్వేరు. దాంతో ఆమె కూడా నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది.

అమ్మాజీకి మొహం ఎక్కడ దాచుకోవాలో తెలియలేదు. అలాగే కళ్ళనీళ్ళు కుక్కుకుంటూ, తల పక్కకి తిప్పేసి నించుంది.

మాయదారి కుర్రాడు! ఆ సంవుద్రాలు ఎప్పుడొచ్చినా సరిగ్గా పనివేళే వస్తాడు. "ఒక్క సిటం!" "ఒక్క సిటం!" – అంటూ గంటల తరబడి మాటల్లో పెడతాడు. అతను పదిసార్లు కలిస్తే కనీసం నాలుగైదుసార్లయినా ఆమెకు చీవాట్లు తప్పవు. ఈసారి గట్టిగా చెప్పేయాలి. కాని ఆమె చెప్పలేదు. ఆ సంగతి ఆ పిల్ల మనసుకి బాగా తెలుసు.

"ఏటి! అయన్నీ నిండితేగాని మనకు నీళ్ళు దొరకవేటి?" అంది అమ్మాజీ కన్న వెనక వచ్చిన ఇంకో మనిషి.

ఆ మనిషి కోక కట్టిన పద్ధతీ, ఆమె కొప్పు ముడిచిన తీరూ చూస్తే ఆ పిల్ల కొత్తగా నాటునుండి దిగివచ్చిన మనిషిలా వుంది. ఆ వాడకు కొత్తగా వచ్చినట్టుంది. అమ్మాజీ ఇంతకు ముందెన్నడూ ఆమెను చూళ్ళేదు.

"ఇంకొక్క గంట పోయినాక రా! అప్పుడందరికన్నా నీకేముందు దొరుకు తాయి నీళ్ళు" అంది ఇందాక ఆమ్మాజీని పలుకరించిన సత్యవతి.

తవిటమ్మ ఆలస్యంగా రావటానికి ఆమె అశ్రద్ధ కాదట కారణం. చంటిపిల్ల ఎంతసేపు నిద్రపోలేదు. తియ్యడానికి వెనకా ముందూ ఎవరూ లేరు. దానికి పాలు కుడిపి పడుకోబెట్టేసరికి ఆ వేళ అయ్యిందట.

అలాంటి జాలి కథలు వినివిని అక్కడి వాళ్ళ గుండెలు బండలయ్యాయి. కొన్నాళ్ళు పోయాక వినిపించుకోవడం మానేశారు. మందమందంగా మోగుతూ కడవలు నింపే జీవధారకు ఎవరు ముందు కుండ ఒడ్డితె వాళ్ళకే నీళ్ళు. వెనకబడ్డ వాళ్ళపని వెనకే. దానికి వాళ్ళ పూచీ లేదు.

"ఏం పిల్లా! అల్లాయాల్నాగ బంగళాకెల్దువేంటి?" అంది సత్యవతి.

ఆ పిల్లఎత్తే అంత. అందుకే ఆలస్యంగా వచ్చిన వాళ్ళందర్నీ పేరు పేరున పలకరిస్తోంది.

అప్పుడే బంగళా గురించి ఆలోచిస్తున్న అమ్మాజీకి అది అపశకునంగా తోచింది. ఆ మనిషితో ఎక్కడికేనా వెళ్ళడమంటే భయం. ఆ పిల్లది మహచెడ్డ చొరవ. అంత చొరవ ఒక్కొక్కప్పుడు బాగా పనికొస్తుంది, ఒకప్పుడు బెడిసి కొడ్తుంది. అమ్మాజీ ఆలోచిస్తుంటే....

"ఆళ్ళు మీకు నెలవా?" అంది తవిటమ్మ.

సత్యవతి – అమ్మాజీకి తెలుసునంది.

''మాయమ్మ! మాయమ్మ! మీదే వున్నెం. గంజోర్చుకోనానికేనా దోకెడు నీల్లేవు! నన్నూ తీసికెళ్ళండి" అంది తవిటమ్మ.

అమ్మాజీ మాటాడకుండ బిందె భుజాన పెట్టుకొని బయల్దేరింది. సత్యవతీ, తవిటమ్మా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఆమె వెంట నడుస్తున్నారు.

తవిటమ్మది ఎక్కడో నరసన్నపేట దగ్గర ఓ పల్లెటూరట. ఆమె పెనింవిటి ఆర్నెల్ల క్రిందట యీ వూరొచ్చేడు. పూర్వం వాళ్ళ వూళ్ళో కూలి చేసుకొనేవాడు. ఇప్పుడిక్కడ రిక్షా లాగుతున్నాడు.

వాళ్లకు రెండేళ్ళ కొడుకూ, మూణ్ణెల్ల కూతురూ వున్నారు. కొడుకిక్కడ లేడు. కొత్తకాబట్టి చేసుకోలేదనీ, అమ్మమ్మ మనవణ్ణి దగ్గరుంచుకుంది.

"ఎన్నాళ్ళయి యిక్కడ దిగినారూ?" అంది సత్యవతి.

"ఏదీ – రెండు వారాలౌతాది."

"మాం విక్కడ పదేళ్ళమట్టి వున్నాంవు. నానిక్కడ కొచ్చేసరికి ఈ బంగళా లేదు. కొత్త క్కడతన్నారు.

"ఆలు ఎవుళ్ళూ?" అంది తవిటమ్మ.

పట్నాల్లో కులాల సంగతి గబుక్కున తెలీదు. అంతా హోదాల భోగట్టాయే. ఆయనకి వూళ్ళో ఏదో పెద్ద పనేట. ఆయనకి, సొంతానికి ఓ కారూ, ఆయన కుటుంబానికి ఒక్కారూ మొత్తం రెండు కారులున్నాయి. అని చెప్పి –

"అవునే అమ్మాజీ! ఆయనకేటి పనీ?" అంది ముందు నడుస్తున్న అమ్మాజీతో.

రావుగారు ఏదో యింగ్లీషు కంపెనీలో పెద్ద మేనేజరుట. అమ్మాజీ క్కూడా అతని గురించి వివరాలు తెలీవు. ఆ యిల్లు కట్టినపుడు వాళ్ళ అయ్య అక్కడ వడ్రంగిగా పనిచేశాడు. ఆ నెలవ్వల్లే ఓ సారి కూతుర్ని తీసికెళ్ళి – ఎప్పుడేనా వస్తే బిందెడు నీళ్ళివ్వండని అడిగాడు.

"మీరు షరాబులా?" అడిగింది తవిటమ్మ.

"కాదు పెరికీలం" అంది అమ్మాజీ.

షరాబులు కాని వాళ్ళు బాడిత పని ఎలా చెయ్యగలరో తవిటమ్మకి బోధ పళ్ళేదు.

పరధ్యానంగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ గేటుదగ్గర కొచ్చిన ఆడపిల్లలు ముగ్గురూ ఒక్కసారి తుళ్ళిపడ్డారు.

నిలువెత్తు "జాతికుక్కలు" యీ స్తంభం దగ్గరొకటీ, ఆ

స్తంభం దగ్గరొకటీ గొలుసులు తెగిపడేంత దూకుడుగా అలంగం తిరుగుతూ, భయంకరంగా అరుస్తున్నాయి. వాటి మొహాల్లోకి చూడగానే "ఓలమ్మో" అంటూ తవిటమ్మ అదిరిపోయి, చెదిరిపోయి, పరుగుచ్చుకుంది.

అంత చిరాకులోనూ అమ్మాజీకి పట్టరాని నవ్వొచ్చింది. సత్యవతైతే బిందె క్రింద పడేసి పొట్ట చెక్కలయ్యేట్టు నవ్వుతోంది.

తవిటమ్మకు పట్టరాని కోసం వచ్చింది. ఎప్పుడూ ఎవరిమీదా అంత కోపం రాలేదు. బాగా ఎఱ్ఱబారిన మొహంలో తళతళలాడే పెద్ద పెద్ద కళ్ళతో ఆమె ఆ యిద్దరి వంక ఎఱ్ఱగా మండిపడుతూ చూసింది. ముందుగా అమ్మాజీ నవ్వాపుకుంది. ఆ తరువాత సత్యవతి తమాయించుకుంది.

"రా పిల్లా! రా! అవేటీ సెయ్యవులే కట్టేసున్నాయి" అంది అమ్మాజీ.

లోపల్నించెవరో కేకేశారు. ఆ కేకకి కుక్కలు అరవడం మానీసేయి.

దడదడలాడే గుండెలపై ఎవరూ చూడకుండా ఉమ్ముకొని పైట చెంగుతో ఒళ్ళల్లా కప్పుకుంటూ తవిటమ్మ ముందుకు కదిలింది.

పెద్ద పులుల్లాటి కుక్కలు రెండూ ఏమీ ఎరగని పిల్లికూనల్లా, వాటికివేసిన బల్లల మీదకెక్కి, అతి శాంతంగా పడుకున్నాయి.

"ఇంతే పిల్లా! ఈ ఊళ్ళో, పెద్దింటోళ్ళ – ఎవరక్కడికెళ్ళినా, ఆళ్ళకన్నా ముందు ఆళ్ళ బేపులే పలకరిస్తాయి. అది మా టౌనోళ్ళ మర్యాద" అంటూ నవ్వుతోంది సత్యవతి.

కొంచెంసేపు పోయాక –

"ఎవరది?" అంటూ వీధి తలుపు తెరుచుకొని ఇరవైమూడేళ్ళ కుఱ్ఱాడు బైటికొచ్చాడు.

బయటికొచ్చిన అబ్బాయిగారు, బాబుగారి కొడుకుల్లో ఆఖరు వాడని అమ్మాజీకి జ్ఞాపకం.

అందమైన చారల షరాయి తొడుక్కొని ఆయనగారు, టెర్లిన్ షర్ట్ వేసుకున్నాడు. చేతిలో పెద్ద న్యూస్‌పేపర్ – చదువుతూ చదువుతూ తెచ్చి నట్టుంది – చూపుడు వేలు మధ్యనుంది. పచ్చగా, కోలగా నల్లఫ్రేము కళ్ళద్దాలలో అతని మొహం బహు నాజూగ్గా వుంది – కళ్ళు చురుగ్గా వున్నాయి.

తామెవరో చెప్పుకునే లోగానే –

"ఎవఱ్ఱా శేషూ?"

అంటూ ముద్దు ముద్దుగా మాట్లాడే ఓ పదహారేళ్ళ ఆడపిల్ల కూడా వచ్చింది. ఆ అమ్మాయి యివతలికి వస్తూనే "ఓ" అంది తెలిసిందన్నట్లు తలూపుతూ.

ఆ అమ్మాయిగారిని చూస్తే, ఆమె శేషబాబుకి చెల్లెలో, అప్పగారి కూతురో అయ్యిండాలి అనిపిస్తుంది.

ఏడుమల్లెల ఎత్తు రాజకుమారిలా ఆ పిల్ల అతి సన్నంగా మెత్తని బంగారంతో చేసిన బొమ్మలా వుంది. పలచని నున్నని పొట్ట బయలయ్యేటట్టు లేత గులాబీ రంగు సన్నని వాణి వేసుకుంది. అందమైన ఎదిగీ ఎదగని గుబ్బల సొగసు యేర్పడేటట్లు లాకెట్టొకటి మెళ్ళో వేలాడుతోంది.

ఆ అమ్మాయి రాగానే –

"ఎవరో నీళ్ళకోసం కాబోలు. నీళ్ళు లేవు. వెళ్ళండి వెళ్ళండి" అన్నాడు శేషబాబు చిరునవ్వులు నవ్వుతూ.

అమ్మాయి చెంపల మీద జుట్టు మీది మీదికి తీసుకుంటూ,

"నీళ్ళకోసఁవేనా?" అంది కనుబొమలెత్తి, తలని సుతారంగ కదిలిస్తూ.

సత్యవతీ, తవిటమ్మా అవునన్నట్లు తలూపేరు.

"నీళ్ళు లేవు. వెళ్ళండి వెళ్ళండి" అంది గంభీరంగా.

విన్నవాళ్ళు మొహాలు ముడుచుకోగానే ఆ అబ్బాయికేసి తిరిగి కిసుక్కున నవ్వింది.

కళ్ళద్దాలు ఉండడంవల్ల మోరపైకెత్తి చూస్తున్నాడు శేషబాబు. అతని చూపులు అమ్మాజీ మీద ఉన్నాయి. ఆ తెల్లపిల్ల ఇంగ్లీషులో ఏదో అంది.

"షటప్" అంటూ శేషబాబు రక్కున తలతిప్పేడు. తెల్లపిల్ల గోలగోలగా నవ్వుతూ ఏదో అంటోంది. శేషబాబు వచ్చే నవ్వు ఆపుకోలేక లోనికి పారి పోయాడు. ఆ పిల్ల అరుస్తూ అతని వెంటపడింది.

ఇంకొంచెం సేపట్లో ఓ ఆడపిల్లా మగపిల్లాడూ పరుగెత్తుకొచ్చేరు. తలమీద తలగా ఇద్దరూ బయట నిల్చున్న పిల్లల్ని పరిశీలనగా చూసేరు. అమ్మాజీని చూడగానే చేటలంతేసి మొహాలు చేసుకొని లోపలికి పరిగెత్తేరు.

లోపల ఒకటే కేరింతలు, ఒకటే నవ్వులు. తలుపు దభాలున మూత పడింది. తరువాత, కిటికీ అవతల శేషబాబు నవ్వు మొహంతో వచ్చి సోఫాలో కూర్చున్నాడు. లేచి నిలబడి ఏదో మాటాడుతున్నాడు. చేతులు అటూ ఇటూ వూపుతున్నాడు. చతికిలపడి పేపరు మొహానికి అడ్డేసుకున్నాడు.

వాళ్ళెందుకంతలా నవ్వుతున్నారో అమ్మాజీకి సత్యవతికీ ఎంతాలోచించినా బోధపడలేదు.

వాళ్ళిద్దరూ తవిటమ్మ కట్టుకోకవంక పరిశీలనగా చూశారు. తమ గుడ్డలవంకా పైటల వంకా చూసీ చూడనట్టు చూసుకున్నారు. నవ్వు తెప్పించేది ఏదీ వాళ్ళ కళ్ళకు కనిపించలేదు.

ఇంతలో కిటికీ దగ్గర మళ్ళీ గొడవ. శేషబాబు దాన్ని తెరువబోతాడు. లోపల్నించి ఎవరో మూసేస్తారు. అమ్మాజీ, ఆమె తోటి పిల్లలూ గమనించడం చూసి శేషబాబు బలవంతాన కిటికీ తలుపు మూసి తలుపు గడియపెట్టేడు.

తరువాత కొంతసేపు ఇంకేమీ వినిపించలేదు.

"ఆళ్ళు దేనికలాగ ఇరగబడిపోతున్నారూ?"

తవిటమ్మ భయపడుతోందో, ఆశ్చర్యపోతోందో, ఆమె మొహం చూస్తే తెలియడం లేదు.

"నాకు తెల్దు, నీకు తెలుసే" అంది సత్యవతి.

"మూడు పూట్లా ముద్ద కాళ్ళకాడకొచ్చి, చెయ్యడానికేపనీ లేప్పోతే, మరి కాలం గడవడంవెలాగ? అదే కారణం – " అనబోయింది అమ్మాజీ.

కాని అంతలో మనసు మార్చుకుండి. "నాకు మాత్రం ఏం ఎరిక! ఆల్ల మనసుల్లో దూరగల్నేటి!" అంది చాలా చిరాగ్గా.

అందిగానీ అమ్మాజీకి కారణం తెలిసినట్టే వుంది.

రావుగారు అక్కడ బంగళా కట్టుకొని దాదాపు పదేళ్ళు కావస్తోంది. అప్పటికి ఆయన హోదా యింతలా పెరగలేదు.

అక్కడ జాగా కొనుక్కున్నాక, ఓ సాయంత్రం యింతకు ముందుండే పాత బొక్కికారును, ఆ గతుకుల రోడ్డుమీద నిలబెట్టి కాలి నడకను పాకల్లోకి వచ్చాడు.

"ఏఁవ్‌రా! ఇక్కెడెవరికీ నీళ్ళూ నిప్పులూ అక్కర్లేదా?" అన్నాడు ఎదురుగా కనబడ్డ ఓ మనిషితో.

"బాబ్బాబు! మమ్మల్నెవరు చూస్తారు?" అన్నాడు ఆ మనిషి.

"పిలు. అందర్నీ పిలు" అన్నారు రావుగారు.

అక్కడున్న ఒక నులక మంచం వాల్చుకుని, బ్రీఫ్ కేస్‌లోంచి ఒక తెల్లకాగితం తీసి టకటక రాయడం ఆరంభించారు.

మహా నగరానికీ పందిగుట్టకీ మధ్య పాతిక ముప్పై ఎకరాల పెద్ద మట్టిదిబ్బ వుంది. దిబ్బకు మూడు పక్కలా నగరం తాకింది. నీటి సదుపాయం లేకపోవడంవల్ల నాల్గోపక్క ఇళ్ళు లేవలేదు. గుట్టను తాకుతూ దిబ్బ అంచంబడీ ఓ పాత రోడ్డుంది. ఆ రోడ్డుమీదే వరసగా పదిప్లాట్లు కొన్నారు రావుగారు.

పందిగుట్ట అంచున, ఫర్లాంగు ఎడంలో పేదవాళ్ళ వాడలు మూడు లేచాయి. ఆ మూడు వాడల వాళ్ళూ దిబ్బకి ఈ చివరికో ఆ చివరకో పోయి నీళ్ళు తెచ్చుకుంటారు. నీళ్ళకే దిక్కులేనప్పుడు, దీపాలు ఉంటాయా? రావుగారు పకడ్‌బందీగా మహజరు రాసేరు.

మూడువాడల జనం నుంచీ సంతకాలూ నిశానీలూ తీసుకోమన్నారు. "ఆ మహారాజు పూనుకోబట్టే నీళ్లొచ్చాయి. యెలక్ట్రీ దీపాలొచ్చాయి" అనుకున్నారు జనం.

ఏ కొళాయి ఎక్కడ వేయించాలో, ఏ దీపం ఎక్కడ పెట్టించాలో, ఉద్యోగు లతోపాటు అతనూ స్వయంగా వచ్చి ఆ ఏర్పాట్లు చేయించారు. ఇది జరిగిన తరవాత ఆరునెల్లకే ఆయన ఇంటి పని ఆరంభించారు.

ఆ ఇంటిపని జరిగినంత కాలం అణా బేడా ఎక్కువో తక్కువో పాకల్లో కూలీలందరూ అక్కడే పనిచేశారు. చేసిన పని నమ్మకంగా చేశారు. మున్సిపాలిటీ అడ్వాన్సుగా శాంక్షన్ చేసిన కొళాయి నీళ్ళతోనే, వాళ్ళు ముం దుగా యిచ్చిన దీపాల వెల్తుర్లోనే, ఆ బంగళా అంతా మూణ్ణెల్లలో పూర్తయింది.

ఈ పదేళ్ళలోపే, ఆ దిబ్బమీద ప్లాట్లకి, గజం రెండూ – ఐదూ – పదీ– పదిహేనూ .... వరకూ రేటు పెరిగింది. దిబ్బకు మూడువైపుల నుంచి పట్నం పాకుతూ మీదికొస్తోంది. ఈవైపు సైట్లు మాత్రం రావుగారు యింకా అమ్మడం లేదు. నిండా ఇరవై ఐతేగాని ఆయన అమ్మడంటారు.

రావుగారి బంగళా తయారీ దశలో ఉండగా, ఆ పాకల్లో వాళ్ళందర్నీ ఆయన "అప్పారావ్! గోవిందూ! సరమ్మా!" అంటూ పేర్లు పెట్టి పిలిచే పరిచయంతో ఉండేవారు. ఇప్పుడా పరిచయాలన్నీ మాసిపోయేయి. వాళ్ళలో కొందరు ఆ వాడ వదలి వెళ్ళిపోయారు కూడా.

ఆ మధ్య ఓ పున్నమి సాయంత్రం, ఆయనా ఆయన భార్యా వెన్నెల షికారుకి బయల్దేరారు. అలాటప్పుడు అమ్మాజీ తండ్రి పనినుండి తిరిగి వస్తూ వాళ్ళ కెదురయ్యాడు. "పెద్దవాడు పోల్చలేదులే" అనుకుంటూ తలవంచు కొని పోతున్నాడు. తీరా ఆయనే పలకరించాడు – అందులోనూ పేరుపెట్టి. అమ్మాజీ తండ్రి ఊ పొంగిపోయాడు. ఆ రాత్రల్లా వాళ్ళ కబుర్లే. ఆ మర్నాడే అమ్మాజీని తీసుకెళ్ళి వాళ్ళకు పరిచయం చేశాడు.

అప్పుడే ఇప్పటి శేషుబాబును మొదటిసారిగా చూసింది అమ్మాజీ.

"ఈ అబ్బాయి గుర్తున్నాడు?" అన్నారు రావుగారు. అమ్మాజీ తండ్రి పోల్చలేదు.

"మా ఆఖరివాడు. గుర్తులేదూ? ఇల్లుకట్టేటప్పుడు నాతో వస్తూ వుండేవాడూ – ఒకసారి వీడూ ఈ పిల్లా రంపంపెట్టి ఆడుతుంటే వేలు తెగింది. ఏదిరా, నీ వేలు చూపించూ" అన్నారు రావుగారు.

ఆ అబ్బాయి ఎడంచేతి చూపుడు వేలుమీద ఇప్పటికీ ఆ గంటుంది.

తరువాత శేషుబాబు చేతే ఫలహారాలు తెప్పించి "ఈ అమ్మాయి ఎప్పుడొచ్చినా బిందెడు నీళ్ళు పట్టుకోనివ్వండి" అన్నాడు శేషుబాబుతో.

అన్నారు గాని ఎప్పుడొచ్చినా ఆయనా కనిపించేవాడు కాదు. ఆ అబ్బాయీ కనిపించేవాడు కాదు. ఒకసారి ఒట్టి కుండతో తిరిగిపోతూ వుంటే, ఆ అబ్బాయి ఎదురయ్యాడు. పిలిచి లోపలికి తీసుకెళ్ళి నీళ్ళు పట్టుకోమన్నాడు.

ఇది జరిగింది లగాయితే –

ఆ అమ్మాయిలు "ఓc..... నువ్వా."

అంటూ దీర్ఘాలు తీనస్తా ముసిముసి నవ్వులు ఆరంభించేరు. ఒకసారి పోనీ పట్టుకోమని, ఓసారి యిప్పుడు కాదు తరువాత రమ్మనీ, ఒకళ్ళు పట్టుకోమనీ ఇంకొకళ్ళు వద్దనీ, ఇలా ఆటలు పట్టించేవారు. పిల్లికి చలగాటం, ఎలక్కి ప్రాణం పోకట – మరీ తప్పనప్పుడే వాళ్ళ యింటికెళ్ళేది.

ఆ మధ్య ఓసారి "ఓ..... నువ్వా....." అన్నాక "శేషుబాబు యింట్లో లేడు'' అంది ఆ నావసాని. అప్పుడే కడిగేద్దామనుకుంది అమ్మాజీ. కానీ పేద వాళ్ళ కోపం పెదవికి చేటు. అందుచేత ఓర్చుకుంది.

ఈ వేళ యీ గొడవంతా చూస్తే, ఆమె అనుమానాలు రూఢి అయేయి. అయితే ఏం చేయగలదు? ఏం చెయ్యడమా? – అనే ఆలోచిస్తోంది ఆ పిల్ల.

"పోనీ యింకోకాడికి పోదుcవేటే?" అంది సత్యవతి. అమ్మాజీ ఆమె మాట వినిపించుకోలేదు.

"ఎక్కడ కెళ్తావూ?" అంది తవిటమ్మ.

ఎక్కడి కెళ్ళాలన్నా అరమైలుకు తక్కువ వుండదు. వెళ్ళిందగ్గిరైనా నీళ్ళు దొరకుతాయన్న భరోసా లేదు.

సత్యవతి వెనక్కి తిరిగి వీధి కొళాయి వంక చూసింది. ధార సన్నమయి నట్టుంది – ఆడవాళ్ళు కలియపడి ఊరికే తోసేసుకుంటున్నారు.

"అక్కడా కుమ్ములాడు కుంటున్నారు" అంది సత్యవతి.

సముద్రపు గాలి చల్లగా వీస్తున్నా ఎండమాత్రం నెత్తి మండిస్తూనే ఉంది. రోడ్డుకి అవతలి అంచున కసిన్ని గడ్డిమొక్కలూ, గరిక దుబ్బులూ కనిపించాయి. సత్యవతి అటుగా నడచింది. కొంచెం సేపోయాక తవిటమ్మా, అమ్మాజీ కూడా వెళ్ళారు.

అక్కడికి తోట మూడు వంకలా బాగా కనబడుతోంది. మొక్కలన్నీ వేసి పదేళ్ళే అయినా, తోట ఏపుగా, దట్టంగా పెరిగింది. అంత ఎండా కాలమైనా, చెట్లు వసివాడకుండా నల్లగా కారుకొని వున్నాయి.

"తోటమాలి ఎవడో మంచోడే. ఎక్కడా గడ్డి పరకన్నది నేదు. ఎండాకాల మయినా ఎంత పచ్చగా వున్నాయో మొక్కలూ సెట్లూ!" అంది తవిటమ్మ.

"ఆటికేటి? తక్కువ నీళ్ళోస్తారేటి? అల్లాటాంకు సూసినావా?" అంది సత్యవతి.

పెద్దింటోళ్ళ పైపులైతే మునిసిపాల్టీ వాళ్ళు కట్టరట్ట. లైను తెరిచినంతసేపూ వాళ్ళకి నీళ్ళొస్తాయి. ఇంజన్ సహాయంతో వాళ్ళు టాంకులు నింపుకుంటారు. మనుషులు మూడు పూట్లా స్నానాలు చేస్తారు. నాలుగైదుసార్లు మొహాలు కడుగుతారు. నాలుగు కప్పులు కడగాలన్నా అరగంట ధార వదుల్తారు. మరునాడు టాంకంతా ఖాళీచేసి మొక్కలకి నీళ్ళు పెడతారు.

"ఏట్నాబం (మనుషుల్ని కాదని మొక్కలికి పోసినా) ఇంత పెద్ద తోటుందా – ఒక్క పళ్ళ సెట్టు నేదు" అంది తవిటమ్మ.

తూరుపు ఒకటీ, పడవట్న ఒకటీ, రెండు పనస మొక్కలు తప్పిస్తే నిజంగానే ఆ తోటలో పళ్ళచెట్లు లేవు. అవైనా అమ్మాజీ తండ్రి వేయించేట్ట. ముదిరితే అవి మంచి నీడపట్లే కాదు – ఎండాకాలం వాటి మీంచి గాలివస్తే చల్లటి సువాసన వస్తుంది.

అవి తప్పిస్తే తోటనిండా నరమామిళ్ళూ, పోకలూ, వెదురు పొదలూ క్రోటన్లే వున్నాయి. వరండా అంచునున్న గోలేల్లో బ్రహ్మ చెముడూ, కలబంద లాంటి రక్కసి జాతులుండడం తవిటమ్మకు ఆశ్చర్యం కలిగించింది.

"పోనీ నాలుగు పూల మొక్కలన్నా అందంగుణ్ను. అవేనా లేవు" అంది సత్యవతి.

"మా ఊళ్ళల్లో తోటలు యిలా గుండవు. తోటలు ఒక్కాడా, యిళ్ళొక్కాడా వుంటాయి. ఈ మాత్తరం తోట సొంతాని కుందంటే ఒక కుటామం సునా యసంగా బతికేస్తాది. కర్రా కలపా, ఆకూ అలవా, కాలం వచ్చిందంటే కాయా పండూ ప్రతీదీ అక్కడ సొమ్మే. అయితే తోట పెంచడం అక్కడ మా సెడ్డ కర్చు. ఇద్దరు మనుషులు పెందిలా, పొద్దోయీ ఒళ్ళిరుసుకుంటేగాని యీ మాత్రం తోట తడపనేరు" అంది తవిటమ్మ.

ఇక్కడ మునిసిపాలిటీవాళ్ళు సప్లయ్‌చేసే నీళ్ళతో రబ్బరు గొట్టాలు పెట్టి తోటలు పెంచడం చవకే కాదు. ఒళ్ళు కూడా కందనఖర్లేదు– అనుకుంది తవిటమ్మ.

ఇంటిదగ్గర పిల్ల లేచేవేళ అయిందని గుర్తుకు రాగానే తవిటమ్మ మనసులో గుబులు ఆరంభమయ్యింది.

"ఏవమ్మా! పోనీ యింకోకాడికి ఎల్తేనో?" తవిటమ్మ.

"ఎక్కడకెళ్ళినా ఇంతే! ఔనో! అమ్మాజీ! నువు పిలుస్తావా, నన్ను పిలవమన్నావా?" అంది సత్యవతి.

కొంతసేపు "నువ్ పిలువు" అంటే "నువ్ పిలస్తేనే బాగుంటుంది" అని వాదులాడుకున్నారు.

"అయితే నేనే పిలుస్తాను. ఏటి బయcవా?" అని సత్యవతి ముందుకెళ్ళ బోయింది.

అప్పుడే తుఫాను గాలికి తెరుచుకున్నట్టు "ఠక్"న తెరుచుకుంది వీధి తలుపు.

'ఏcవర్రా నీళ్ళు లేవంటే? మీక్కాదా? పొమ్మంటే వదలరేం?" అంటూ ఓ నడికాలం మనిషి బయట కొచ్చింది.

"చెప్పే!" అంది సత్యవతి.

"ఆ పిల్లేcవిటి చెపుతుంది – ఎవళొచ్చినా నీళ్లు యిచ్చేది లేదు. వెళ్ళండి" అంది ఆ యింటావిడ.

కిటికీ ఎప్పుడు తెరుచుకుండో, అక్కడ ఆడపిల్లలు కిచకిచ

నవ్వుతున్నారు. అయినా సత్యవతి తమాయించుకున్నాది.

"మనిషి కొక్క బిందేనమ్మా" అది బతిమాలుతున్నట్లు.

"ఏవిటీ గొడవ – యింట్లో పిల్లలు చదువుకోకుండా – వెళ్ళండి" అంది ఆ యిల్లాలు.

సత్యవతి తవిటమ్మను చూపి ఆమె చంటిపిల్ల తల్లంది. తమవీ పెద్ద కుటుంబాలు – ఎక్కడా నీళ్ళు దొరకటం లేదు – ఇక్కడో బిందె యిస్తే యింకో చోటికి పోతామంది.

సత్యవతి అడిగే తీరో, ఆ వెనుక అమ్మాజీ, తవిటమ్మా ప్రాధేయపడుతూ చూసే చూపులో ఇంటావిడను కొంత కొంత మెత్తబరుస్తున్నాయి. ఇంక ఒప్పేసుకుంటుంది – ఒప్పేసుకుంది – అనుకునే వేళకు లోపల్నించి ఓ ముసలమ్మ బయట కొచ్చింది.

"నీకు తెలీదమ్మాయీ, ఇవాళ దయతలచి యిస్తే రేపు మళ్ళా మనింటి మీదికే వచ్చి పడతారు. ఒకళకిస్తే వందమంది కివ్వాలె. అంత్య నిష్ఠూరం కన్న ఆది నిష్ఠూరమే మేలు – వెళ్ళమను" అంది ఆవిడతో.

ఇంటావిడ ఎటూ చెప్పలేని స్థితిలో ఉండగా –

"ఏఁవర్రా! మర్యాదగా ఎల్తారా కుక్కల్ని ఉసికొల్పనా?" అంది ముసలావిడ.

కుక్కలకి ఆమె గొంతే అర్థమయ్యిందో, ఆమె చూపులే తెలిశాయో – తలెత్తి ఆమెవంకా, గేటవతల సగందారిలో నిల్చున్న సత్యవతి వంకా మార్చి మార్చి చూస్తున్నాయి. సత్యవతిలో భయానికి బదులు రోషం పుట్టింది. అమ్మాజీవంక చూసేక ఆ పిల్ల ఆవేశంతో ముందుకొచ్చింది.

"ఇప్పమ్మా ఇప్పు, రోడ్డు మీదున్నోళ్ళని కుక్కల్సేత ఎలాక్కరిపిస్తావో కరిపించు" అంది ముందుకొస్తూ.

"ఏఁవర్రా పిల్లలూ ఇలారండి" అది ముసలమ్మ – లోపలున్న మనవళ్ళనూ మనవరాళ్ళనీ ఉద్దేశిస్తూ, పిల్లలు గుమ్మం దగ్గర కొచ్చారు గాని కుక్కల దగ్గరకు పోలేదు.

"ఏఁటమ్మా, ఏటి గొడవౌతోంది, ఏఁటి సంగతీ?" అంటూ ముసలి తోటమాలి గేటు దగ్గర కనిపించాడు. అతడు పెద్దబాబుగారిచ్చిన పాత సిల్కు చొక్కాకి సన్నంగానూ, చిన్నబాబు ఒదిలేసిన కాకీ నిక్కరుకి బిగుతుగానూ ఉన్నాడు.

ఇటు రోడ్డుమీద ఆడపిల్లలూ, అటు ముసలమ్మా జరిగిన సంగతంతా తమ మాటల్లో తోటమాలికి చెప్తున్నారు.

వాడికి అమ్మగారి మాటలే గాని ఆ పిల్లలు చెప్పిన మాటలు చెవికెక్కినట్టు లేదు.

"ఎల్లండి, ఎల్లండి, అమ్మగారికి కోపం తెప్పించకండి. మీకు ముగ్గురి కిస్తే సరిపోతాదేటి? ఆళ్ళందర్నీ సూడండి!" అన్నాడు వెనక దూరంగా వస్తున్న ఒత్తిబిందెల్ని చూపిస్తూ.

వీధి కొళాయి కట్టేసినట్టున్నారు. కాళీ బిందెలతో ఆడవాళ్ళు యిటు కొందరూ అటు కొందరూ వేటకు బయల్దేరేరు.

తోటమాలి అమ్మగారి వైఖరిని వెనకేసుకు రావడంతో ఉడుకెత్తిన సత్యవతి – ఎలాగా నీళ్ళు లేవు. రంధైనా పెడతాను – అనుకుంది మనసులో. వెంటనే వెనక్కి తిరిగి –

"ఓలి రాండర్రా! యిక్కడీళ్ళు కుక్కల్ని ఉసిగొలుపుతారుట" అంటూ పేద్ద పొలికేక పెట్టింది.

నడుస్తున్న ఆడవాళ్ళు నిలబడిపోయి వీళ్ళకేసి చూస్తున్నారు.

"ఏఁవిటమ్మాయ్ ఆగడం. ఇంటిమీదికి దండు తీసుకొస్తావా?" అంది ముసలమ్మ.

"ఇంక మీ మీద నిబ్బగ ఉసిగొలవల్సిందే!" అన్నాడు మాలి.

"అయితే ఇప్పు". అంది సత్యవతి ధీమాగా.

ఆమె కేక విన్న ఆడవాళ్లు "ఇక్కడ నీళ్ళిస్తారు" అన్నట్లు అర్థం చేసుకున్నారేమో పోటీలు –పోటీలుగా పరుగులెడుతున్నారు.

"ఇప్పడం – ఇప్పడం – కొని తేవాలిటే?" అంటూ గద్దించి "ఐతే సూడు" అంటూ కుక్కలకేసి కదిలాడు.

సత్యవతికి గుండె దడ పట్టుకుంది. అయినా –

"ఇప్పు నీకు చేతనైతే" అంది అరుస్తూ.

"సరేలే సూడు" అంటూ ఈసారి నిజంగానే కుక్కల దగ్గిరకెళ్ళాడు మాలీ.

కుక్కలు సంగతంతా అర్థం చేసుకున్న వాటిలా చప్పున లేచి భౌ, భౌ మంటూ అలంగం తిరిగేస్తున్నాయి.

పరిస్థితి త్వరత్వరగా మారుతుండడం చూసి లోపలున్న శేషుబాబు తొందర తొందరగా బైట కొచ్చాడు.

బెల్టుమీద చెయ్యివేసిన మాలీ చేయితీసి దూరంగా విసిరేశాడు. మొహం మీద కోపం, చిరాకూ బయటివాళ్ళకు కనిపించనీయకుండా అటు తిరిగి "ఉండు" అన్నాడు గట్టిగా.

"ఒరేయ్! ఓరే ముసిలాడా! నువ్ మొగోడివైతే కుక్కలసేత కరిపిస్తావు. నీ ఇంట్లో కొచ్చినాఁవనా? వాకిట కొచ్చినాఁవనా దేని క్కరిపించినావో నువ్వు సెప్పవు గాని–"

– అంటూ అటు తోటమాలినీ, ఇటు ముసలమ్మనీ కూడా దబాయిస్తోంది సత్యవతి.

ఇంతలో పది పన్నెండు బిందెలూ, కడవలూ, తపేళాల్తో, ఏడెనమందు గురు ఆడవాళ్ళూ, పిల్లలూ గేటు దగ్గర మూగేరు.

వాళ్ళతో సత్యవతీ, అమ్మాజీ ఆ ఇంటి వాళ్ళ ఆగడం గురించీ వాళ్ళ కుక్కల దౌర్జన్యం గురించీ చెప్తున్నారు.

ముసలమ్మా, ఆమెకోడలు కూడా గేటు దగ్గరకొచ్చి తమ కేసు ఏమిటో వాళ్ళ మాటల్లో చెపుతున్నారు.

చెప్పి –

"అవునమ్మాయ్ వాళ్ళు జొరావరీ చేసి యింట్లో కొచ్చేమాటైతే కుక్కల్ని ఉసికొల్పుతామన్నాము. తప్పా?" అంది ముసలమ్మ.

"ఓలమ్మ! ఓలమ్మ! ఎంత అబద్దఁవో" అంది సత్యవతి.

ఉండుండి నీళ్ళ పోతల అప్పాయమ్మ సభవరి ధోరణిలో మధ్యకొచ్చింది.

"ఆగండి! ఆగండి!" అంటూ అరచేత్తో వాళ్ళనూ వీళ్ళనూ వారించింది.

"ఏటమ్మా! ఏటి సంగతంతా?" అంది ముసలమ్మతో, ఆ గొంతూ, ఆమె వయసూ, వేషం చూడగానే ముసలమ్మకు ధైర్యం కలిగింది. తను కూడా గొంతు తగ్గించి వీలైనంత మంచిగా చెపుతోంది.

"నువ్ చెప్పమ్మాయ్. వాళ్ళు నీళ్ళు కొచ్చేరు. ఇదేం వీధి కొళాయి కాదు కదా? మేం మా డబ్బెట్టి యేయించుకున్నది. ఏటా మేం మునిసిపాలిటీకి పన్ను కూడా కడుతున్నామాయె.

అలాటప్పుడు –

ముందు మా పిల్లలొచ్చి చెప్పేరు. వీళ్ళు ఆళ్ళ మాటలు చెవిని పెట్టలే. ఆ తరువాత నేనొచ్చి చెప్పేను. మా మాలీ వస్తే "నువ్ మగాడివైతే కుక్క నుసికొట్టు" – అంటుంది ఆ పిల్ల. వేలెడు లేదు మళ్ళీ –"

అంటూ సత్యవతిని వేలుపెట్టి చూపించింది –

"ఏం మా యింటిమీద కొచ్చి ఆగం చేస్తే మేం ఊరుకుంటామా? యింతకీ మా అబ్బాయ్ ఉండాల్సింది. ఉంటే తెలిసొచ్చేది" అంది ముసలమ్మ.

"ఏం మీ అబ్బాయి గారుంటే ఏటిసేస్తారమ్మా. పట్టి కట్టించేసి ఖయిదులో ఎట్టిస్తారు. అంతేనా? ఆ పని నువ్వే సేయించు. ఇలాగ మీ యింటిమీన పడి నీళ్ళివ్వవంటే తన్ననాని కొచ్చినాఁవని – ఈళకాడ సెప్పినట్టే – దొంగకేసు యెట్టించు" అంది సత్యవతి.

"దొంగ కేసెందుకయ్యింది. ఇప్పుడు మీరంతా ఇక్కడున్నారంటే ఎందు కున్నట్టు. దొమ్మీ కేసెట్టాలంటె ఇది సాల్దా?" అన్నాడు మాలి.

"నువ్వూరుకో అబ్బాయి" అంటూ మాలీని ఆపి సత్యవతితో –

"అట్టా కాదమ్మాయ్ నీకు నీళ్ళు కావలిస్తే అడగవలసింది ఇక్కడ కాదు. పోయి మునిసిపాలిటీ వాళ్ళని అడుగు" అంది ముసలమ్మ.

"ఆళ్ళు మాగోడు ఇనిపించుకునే మాటైతే నీ గేటుకాడా నీ గేటుకాడా ఈ పఁరాకులన్నీ ఎందుకమ్మా" అంది మందలో మనిషి.

"ఎక్కడ లేని నీళ్ళూ నీలాటోళ్ళ మొక్కలకే సాలవ్. ఆళ్ళు మాత్రం ఎక్కణ్ణించి తెస్తారు?" అంది సత్యవతి.

"నీకా కన్నెర్ర దేనికమ్మాయ్, నువ్వూ మొక్కలు కాపోతే యవసాయాలే పెంచు. మేవేం కాదన్నావఁవా" అంది ముసలమ్మ.

"ఆగండి, ఆగండి" అంది మళ్ళా అప్పాయమ్మ. ఆమె మాటలతో రెండు పక్షాలూ మళ్ళా ఆగిపోయేరు.

"అయితే యింతకీ ఏటంటావమ్మా?" అంది అప్పాయమ్మ.

ముసలమ్మకు ఆ మనిషి గొంతు వినగా పక్షాలు మారిపోయినట్టు అని పించింది.

"ఏవిటనడం?" అంది ఎదురుప్రశ్నగా.

"కాదు, నీళ్ళు యిస్తానంటావా యివ్వనంటావా?"

అప్పాయమ్మ గొంతు మార్చింది.

ముసలమ్మ మళ్ళా సందేహంలో పడ్డది – యింతలో – "మీరంతా పొగరుగా మాటాడితే యివ్వం. మంచిగా అడిగితే ఆలోచిస్తాం" అంది వెనకనించి మనవరాలు.

"పొగరా! పొగరా?" అంటూ అప్పాయమ్మ ఆమెకేసి తిరిగింది.

"అమ్మా! మాకాడ ఏటుందని మీ దగ్గర పొగరు సూపిస్తాఁవు?" అంది ఆశ్చర్యపోతున్నట్టు.

అని –

"ఒక అందం వుందని యిరగ బాటా, ఒకసందం వుందని యిరగ బాటా, లేప్పోతే మళ్ళూ మాన్నేలు డబ్బూ మీకన్నా మాకు ఎక్కువుందని యిరగబాటా, ఏటి సూసుకొని మీ ముందు యిరగబడి పోతాం?" అంది అప్పాయమ్మ –

"యియన్నీ కొంత కాప్పోతే కొంతున్నా పోనీ, యిరగబడితే అనిపోతాది. మీ ముందు మాకు యిరగబాటా, ఆ గుంటలకేటో తెలియక అలా వోగుతారు."

అంటూ ముగించింది అప్పాయమ్మ.

"అలాగన్నావు. బాగుంది" అనుకుంది ముసలమ్మ.

"మనిషి ఒక్కొక్క బిందె పట్టుకుపోండి. మళ్ళా యీ ఛాయల కెప్పుడూ రాకండి" అంది ఖరాకండీగా నొక్కిచెపుతూ.

ఆమె అలా అనడమేమిటి – అప్పాయమ్మ సొంత యిల్లులా – గేటు తెరిచేసింది.

"రండ్రా రండి" అంది – తలతో అందరికీ దారిచూపుతూ. అందరూ కదిల్నా అమ్మాజీ, సత్యవతీ కదల్లేదు.

అది చూసి అప్పాయమ్మ రహస్యంగా కన్ను గిలిపింది.

"రండర్రా గుంటల్లారా మీరూ రండి. గంగ! బతకనానికి ముందు గంగ కావాల. ఆ తరవాత పంతాలూ పట్టింపులూ – ముందు నీళ్ళు పట్టండి" అంది అప్పాయమ్మ.

ఆ ముష్టి నీళ్ళు – పట్టడమా మానడమా? ఇక్కడైనా ఇంకో చోటైనా తగువుకు ముందయినా దాని తరవాతైనా ఒకళ్ళను అడుక్కోవడం, వాళ్ళ బిచ్చాలు అందుకోవడం యీ జన్మకు తప్పదు. సత్యవతి ముందు కదిలింది. ఆమె వెనక తవిటమ్మా, అమ్మాజీ కదిలేరు.

★ ★ ★

'ఏం పిల్లా మరో బిందికి ఎల్తన్నాం. తోడొస్తావా?" అంది బిందె వాకిట్లో పెట్టి చూరులోకి దూరుతూ సత్యవతి.

ఆ పిల్ల ఆ యింటికి రావడం అదే తొలిసారి. చిన్న ఒంటి గది పట్టు. తవిటమ్మ గుమ్మంలో కూచుని ఒడిలో బిడ్డని నెమ్మదిగా కాళ్ళతో కుదుపుతూ పాలు పెడుతోంది. సత్యవతిని చూసి పైట సర్దుకుంటూ –

"కూకో అమ్మడూ, అల్లా పీటేసుకొని ఒక్క సిటం కూకో" అంది తవిటమ్మ.

ఆ యింటి ముందో పెద్ద బండరాయుంది. దానిమీద పడ్డ ఎండ పొడ సూటిగా ఆ గుమ్మంలో కొస్తుంది. ఎండా, ఎండ పొడా కలిపి అక్కడ వూపిరాణ్ణివ్వవు – సత్యవతి ఒట్టినేలనే కూచుంది. పైట చెంగు జార్చి ఉస్సురుమంటూ విసురుకుంటోంది.

"రోడ్డుమీద అంత సక్కగా గాలేస్తాదా, ఇక్కడ దాకలో యేసి కందులేపినట్టే!" అంది సత్యవతి.

"మరి కిక్కడంతే" అంది తవిటమ్మ. ఆమె నుదిటి మీంచీ, భుజాల మీంచీ, తల్లోంచీ ఒళ్ళల్లా చెమటలు ధారలు కడుతున్నాయి.

"ఇసినకఱ్ఱ లేదా?" అంటూ సత్యవతి దిక్కులు చూసింది.

"నేదు. ఒచ్చిన కాణ్ణుండీ పోరతన్నాను. కాని ఆ మనిషికి రోజూ మతి మరుపే" అంది తవిటమ్మ.

"యీ యెండలో యెంతలేదన్నా యింకో రెండు మూడు కడవలేనా మొయ్యాల. ఇంకా యెన్ని గుమ్మాలెక్కాలో, ఎందరిసేత 'సీ' అనిపించుకోవాలో? యెన్ని తగువులో!" అంది సత్యవతి.

"యేటా యిదే వొరసా, నేప్పోతే యియ్యేడేనా?" అడిగింది తవిటమ్మ.

"నాను పుట్టినప్పుణ్నుండీ యెరుగుదును. అసలు యీ వూరు శనే యింత!" అంది సత్యవతి.

ఉండుండి పసిబిడ్డ పాలొదిలి కేరుమని యేడవడం ఆరంభించింది. తవి టమ్మ "లేదు లేదం"టూ బిడ్డను ముడుకుల మీద కూచోబెట్టుకొని, నాలికతో "లోళ్ళ" పాడుతూ, కాళ్ళతో బిడ్డను కుదుపుతోంది. పసిబిడ్డ నిలవడం లేదు. పిడికిళ్ళు బిగించి, మొహమల్లా చెందుకుంటూ కప్పెగిరి పోయేట్టు కేకలేస్తోంది.

"ఓలమ్మ ఎంత కోపంవే?" అంది తవిటమ్మ.

"ఏటంటాదీ? పాలు సాలవా?"

"సత్యవతి పిల్ల మొలనున్న దిష్టి పూసలవంకా, మెళ్ళో వేళ్లాడే రక్షబిళ్ళ వంకా చూస్తోంది.

"సరిగా సాలవు. అది కాదు అసలేదుపు: దానికి సాయం యీ సెంవటొకటి. దారలు కట్టి కారుతోంది – ఉప్పగా నోట్లో కొస్తే పిల్ల లొప్పుకోరు."

నోరులేని పిల్లల ఊహలు అందరికీ తెలీవు. తల్లులకెలా తెలుస్తాయా తల్లి కాని సత్యవతి గ్రహించలేదు.

తవిటమ్మ పైట చెంగుతో – మొహం, మెడా, భుజాలూ, గుండెలూ సుబ్బరంగా తుడుచుకొని, ఏడిచే పిల్లనోటికి స్తన్యం అందిచ్చింది. బిడ్డ శాం తించి పాలందుకుంది. అది చూసి సత్యవతి ఆశ్చర్యపోయింది.

"మా వొదినకి నోరులేని పిల్లలని జాలేనా ఉండదు. ఇలాగ దేనికేనా ఏడిస్తే తిడతాది కొడతాది. సొంటి పిక్క లిచ్చేస్తాది. అంతేగాని దాని కష్టంవేటని ఆలోచించదు. ఒకపాలి మాయమ్మ దెబ్బలాడితే, 'నన్ను కరిస్తే నాను కొట్టనా' అంటాది. తల్లులైనా తల్లిపోడిమి అందరికీ రాదా?" అంది సత్యవతి.

''కొందరంతే'' అనబోయి, మర్యాద కూరుకుంది తవిటమ్మ.

మరో పావుగంట గడిచేసరికి బిడ్డ మాగన్ను పడింది. పొత్తిలంగా ఎత్తుకొని ఉయ్యాల్లో వేసి, తలుపు గొళ్ళెం పెట్టి బయల్దేరింది తవిటమ్మ. సత్యవతి ఆమె ప్రతి చేష్టనూ ఆశ్చర్యంగా చూస్తోంది. రోడ్డుమీద అమ్మాజీ వాళ్ళకోసం ఎదురుచూస్తోంది.

కసురుకున్నా విసుక్కున్నా – కుక్కల్నీ పోలీసుల్నీ చూపి భయపెట్టినా, లేని వాళ్ళు కలవారి నిబ్బంది పెట్టక వల్లకాదు. ఇద్దరు ముగ్గురై, ముగ్గురు పదిమందిలో చేరి అవతలి పేటలోని ఓ రెండతస్థుల భవనపు సింహద్వారం వద్ద చేరేరు ఆడవాళ్ళు. కథ మళ్ళా మొదలు – వాళ్ళు గేటు తియ్యరు. వీళ్ళు గేటు వదల్రు – ఇలా కడవరకూ...... ★

(స్వాతి మాసపత్రిక, జూన్ 1971)